DESPRE FICȚIUNE ȘI ALTE CUVINTE, DIN NOU

Alina BUZATU
Universitatea „Ovidius” din Constanța
alina.p.buzatu@gmail.com

Abstract: My paper tries to accommodate some groundbreaking concepts of high epistemological amplitude and the theoretical metadiscourses we use to understand and interpret the artistic / literary artifacts. Thus, in a context when knowledge fundamentally changes its condition and methodologies are working in an inter~/ multidisciplinary way, the idea of fiction is redefined, its territory is renegotiated, in accordance with the emergent forms of literariness.

Keywords: fiction; Richard Dawkins; meme; Gilles Fauconnier; Mark Turner; conceptual blending; mental space; Antonio Damasio.

Câteva sunt conceptele așezate în capul oricărei reflecții despre literatură. Acești puțini termeni liminari au, știm din istoriile oricărei discipline, privilegii și puncte slabe: pe de o parte, dețin o putere de fascinație aparte, din pricina conținutului semantic plural, bogat, cristalizat în epoci și contexte culturale diferite; pe de altă parte, tocmai abundența semantică a acestor obiecte de discurs le fragilizează, căci utilizatorii leneși aleg doar „bucățile” convenabile, printr-o operație care seamănă uneori cu reducerea la absurd. Este drept că revizitarea unui concept precum ficțiunea este o călătorie de descoperire atât de lungă, încât este greu să pornești la drum. Tot la fel e adevărat este că există ghizi – acei mari gânditori care au explorat meandrele drumului, au contemplat peisajele și care ne-au lăsat carnetele de călătorie, adică un număr imens de pagini de literatură metateoretică. Le datorăm înțelegeri, dar suntem obligați să parcurgem și noi drumul, să descoperim cu puterile și uneltele noastre.

Conceptul de ficțiune e lovit și de un alt paradox. Fiind un invariant care traversează vârstele reflecției despre literatură, de la origini până în prezent, pare că înțelegerea sa ne parvine fără efort, prin respirația culturală. Aflăm despre ficțiune din manualele de clasa a V-a – nu-i așa? -, iar lucrurile sunt prezentate foarte limpede, fără dubiu, fără rest, cu argumente truistice și dogmatice. Realitatea și ficțiunea au, ni se spune, alte valori referențiale și sunt îmbrăcate în alt limbaj. Ficțiunea înseamnă, aflăm, „imaginație”, ca și cum această procedură fundamentală a gândirii umane s-ar exercita exclusiv în această dimensiune. Din fericire, cum nu rămânem la nivelul compunerilor școlare din gimnaziu, mai toți înțelegem, în forme și expresii diferite, că ficțiunea este acea scenă pe care se joacă poveștile vieții noastre și poveștile artei. Și bunul simț și epistemologia ne învață că, fără uzul ficțiunii, ești bolnav sau imbecil: ficțiunea este gradul zero al inteligenței umane.

Aceste prime observații vor să dea măsura importanței pe care o are acest concept prin care ne construim identitatea și perspectivăm lumea.

BDD-A24365 © 2016 Ovidius University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:33 UTC)

Miza studiului de față este de a introduce în teritoriul conceptului de ficțiune alte câteva concepte, cu importantă funcție explicativă și – ceea ce este esențial – adecvate noii paradigme a cunoașterii, configurate sub egida științelor cognitive. E interesant acest plural -"științe"-, care afirmă din capul locului dimensiunea colaborativă a cercetărilor deschise în acest teritoriu. Pariul de cunoaștere asumat de științele cognitive este mintea umană, cu tot ce derivă din ea: gândirea, limbajul, percepția, memoria, comportamentul, emoția. În fața unei mize atât de importante, o serie de științe – psihologia, filozofia, neurologia, lingvistica, antropologia, teoria informațiilor, teoria sistemelor, inteligența artificială – transcend limitele disciplinare și pun în comun metodologii și concepte.

Științele cognitive își pun în scenă conținuturile prin metalimbaje supracodificate, extrem de specializate, care solicită o bogată cultură științifică. Ce este cu adevărat frumos este că aceste științe "șterg" clivajul nenatural între cultura umanistă, de ordin *aisthetic*, și cea științifică, "exactă", a apoftegmelor. Ca să înțelegi un text scris în cheie cognitivistă este nevoie de o enciclopedie personală bogată și o minte flexibilă, capabilă să urmărească salturile de la chimiile creierului la artă sau de la genetică la teoria informației. Trebuie spus însă că multele cărți scrise de cognitiviști nu se fac odioase printr-un limbaj specializat, tocmai pentru că au înțelegerea înaltei criptări a conceptelor angajate în jocul teoretic; sunt cărți pline de bun simț și umor voios, care explică într-un limbaj accesibil, simplificat, cu multe exemple. Unii dintre ei (precum Richard Dawkins) scriu minunate cărți pentru copii (care concurează cu enorm succes manuale școlare obosite), în care explică ce este curcubeul, ce sunt miturile, cum a apărut omul sau cum stau "legate" moleculele. Poate că visul renascentist al "omului universal" se va realiza prin cognitivism.

O pleiadă întreagă de cercetători (de formație științifică diversă) s-a înrolat în marșul cognitivist. Autorii canonici, cei mai cunoscuți, cei mai citați, cei mai controversați, sunt Daniel Denett, Richard Dawkins, Howard Bloom, Douglas Hofstadter, cu a sa *Gödel, Escher, Bach*, Steven Pinker, dar și Noam Chomski, Marvin Minski, George Lakoff, George A. Miller, Philip Johnson-Laird, Dan Sperber, Edwin Hutchins, Scott Atran etc.

Cum științele despre creier sunt științele despre om, iar omul nu poate fi separat de evoluția sa de la originea vieții până în prezent, cognitiviștii se întorc la Darwin, pe care îl citesc cu devoțiune. *Originea speciilor* a fost publicată în 1859 și în timpul a zece ani a schimbat orizontul mentalitar al științei. În timp de scria *Originea speciilor*, Darwin s-a temut că își va periclita teoria din pricina anxietăților ideologice, astfel încât a menționat ființele umane doar în trecere. Și Darwin a fost luat prin surprindere de succesul teoriei sale, care conferea ființei umane statut unic prin simțul moral și limbaj, temeiul tuturor formelor de evoluție cognitivă ulterioară. Teza fundamentală pe care cognitiviștii o extrag din Darwin este cea "minții adaptate", astfel încât determinantul "darwinist" înseamnă, de fapt, "adaptaționist". În ultimii ani, neodarwinismul / neo evoluționismul sunt "ultima modă", vectorizând cercetările în psihologie, filozofie, științele

BDD-A24365 © 2016 Ovidius University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:33 UTC)

politice, estetică. O puzderie de cărți și articole circumscriu subiectul. Universitățile și institutele de cercetare au departamente dedicate. Inerția studiilor umaniste care acceptă cu multă rezervă acest mod de a gândi seamănă, s-a spus, cu vizita într-o țară străină unde gazdele, mândre de nivelul tehnologic, expun un telefon cu disc rotativ și o mașină de scris. Discursul teoretic trebuie să iasă mai mult în agora și să ia act de ceea ce se petrece în știință și tehnologie în acest moment, să abandoneze parti prisurile metodologice și să caute izomorfismele paradigmatice. În istoria gândirii științifice, un loc singular îl vor ocupa aceia capabili de armistițiu, care vor fi înțeles că nu pot cere disciplinelor cărora li se devotează să își definească singure scena pe care se creează.

(1)

O imagine frumoasă a vocației holiste a științelor cognitive este conceptul de *memă* inventat de Richard Dawkins. Reorganizarea conceptuală pe care o inițiază paradigma cognitivistă nu lasă în afară modelele științifice anterioare, tocmai pentru că angajamentul intelectual rezidă în încercarea de a constitui legi capabile să explice integral natura și cultura – un vis al cogniției bine ilustrat de sintagma lui Steven Weinberg *the theory of everything*. Încă de la primele injecții de capital ale cognitivismului pe piața de idei, sunt împrumutați termenii paradigmei lingvistice pentru mai buna înțelegere. Este știut, de exemplu, că genetica spune povestea ADN-ului și a genelor printr-un substituent metaforic. Moleculele de adenină, citozină, guanină, timină devin literele unui alfabet care sunt scrise, în diferite combinații, în toate ființele vii. Dacă programul genetic reprezintă adevărul organismului viu, așa cum susține Jacques Monod, suntem scriși și vorbiți de același limbaj precum bacteriile, liliecii și elefanții. Un cercetător precum Stephen J. Gould, care problematizează zâmbetul flamingoului roz (*Flamingo's Smile*) sau posibilitatea ca găinile să aibă dinți (*Hen's Teeth and Horse's Toes*), utilizează această delicioasă imagerie gen Lewis Caroll pentru a ilustra destinul comun al ființelor vii.

Într-un joc complex de oglinzi, Richard Dawkins, se folosește de descrierile geneticii pentru a defini ceva ce părea apanajul umaniștilor, cultura. Dawkins începe prin a spune că diferența specifică a speciei umane poate fi desemnată cel mai bine prin ideea de cultură. Teoria lui Dawkins se fondează pe argumentul că transmiterea culturii este similară replicării genetice și poate ghida, precum aceasta, o formă de evoluție. Dacă genele, moleculele de ADN, sunt replicatorii biologici, replicatorii culturali vor fi numiți *meme* – conceptul, acomodat deja în jargonul elitelor actuale, este introdus în cartea întemeietoare *Gena egoistă* (*The Selfish Gene*). Memele desemnează un număr imens de reprezentări și practici culturale, de la cele mai rudimentare la cele mai complexe: ideile, melodiile, șabloanele lingvistice, moda, fotbalul, Tom și Jerry sunt exemple de meme. În arhitectura socială, memele se propagă de la un creier la altul exact în modul în care genele se transmit de la un organism la următorul prin mult

BDD-A24365 © 2016 Ovidius University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:33 UTC)

mai misterioasele mecanisme biologice. Genele reprezintă zestrea identitară a unui individ, axa relației unui individ cu specia; prin intermediul genelor, o ființă își apropriază și manifestă substanța vieții. *Mutatis mutandis*, memele sunt modul în care cultura, în variatele sale forme și manifestări, se manifestă în individ, conformându-l. Precum genele, memele trebuie gândite ca structurii vii, și nu doar în sens metaforic, ci chiar în sensul cel mai denotativ cu putință. Chiar dacă multora nu apare ca o evidență, o memă - o idee, de pildă - este o scenografiere lingvistică ce se construiește prin milioane de procese fizico-chimice, tăcute, invizibile, mereu identice cu sine, ascunse în culisele mentale ale indivizilor.

Dawkins este cel care dă relief unei alte idei esențiale: de-a lungul a milioane de ani de existență a speciei, gena era singurul replicator care putea fi luat în calcul. În acest moment al existenței speciei, memele reclamă *ex aequo* aceeași poziție privilegiată. Acestea pătrund în interiorul minților umane pentru a depune acolo conținuturi precise, conferind diferență specifică indivizilor (precum genele) și definindu-le poziția în lume, intr-un sistem de valori și corespondențe. Memele ne arată din ce aluat cultural este plămădită o ființă, sunt măsura experienței culturale în noi, căci reprezintă semnificația culturală ”vărsată” în individ și prezervată sau transportată mai departe în funcție de înzestrarea individuală. Precum genele, și memele se replică prin imitare; sunt setate să se lupte pentru supraviețuire, să fie egoiste și oarbe; unele meme sunt mai longevive, mai fecunde, cu o mai bună capacitate de diseminare, altele sunt mai puțin rezistente. Oricât de impropriu ar părea conceptul de *memă* relativ la discursul teoretic tradițional, există și un argument al eficacității și al bunului simț: Richard Dawkins ne invită să identificăm și să izolăm în vreun seamăn al nostru genele lui Socrate sau ale lui Kant – deși e improbabil, demersul este posibil. Este însă infinit mai ușor – și mai la îndemână – să urmărim replicarea culturală și complexificarea memelor identificate drept *Socrate* sau *Kant*.

Glorioasa idee a lui Dawkins este – așa cum a relevat o cohortă de cercetători –mai mult decât o speculație epistemică. Este un concept care cheamă fantasmele noastre – dacă le putem formula în cheia neuroștiintelor. Este ca și cum cultura nu ar fi doar un dispozitiv simbolic, supraadăugat ființei, ci, într-un mod foarte propriu, ar fi imbricată în fiecare dintre noi, ar fi fondată de mecanismele noastre anatomo-biologice. Precum limbajul, ar fi spus fanii paradigmei lingvistice. Simpatia dintre cele două tipuri de explicații este evidentă.

(2)

Ce se întâmplă însă cu arta, literatura, universurile ficționale, cu toate aceste ocupații mentale de o nobilă gratuitate? Putem traduce mecanismele artei și literaturii în termeni de structuri de reprezentare mentală și proceduri computaționale? Sunt reprezentările mentale ”artistice” diferite de cele cu care operăm în viața de zi cu zi? Dacă da,

BDD-A24365 © 2016 Ovidius University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:33 UTC)

cum? Ce se petrece în mintea noastră când citim literatură? De ce ”vedem” spațiile ficționale, de ce le iubim pe Emma Bovary sau pe Lolita mai mult decât pe multe femei vii? Juisarea artistică este eliberare de endorfine? Scepticii se vor întreba dacă inefabilul artei va supraviețui în această grilă epistemică funcționalistă. Dar vin și spun din nou, unindu-mi glasul cu mulți cercetători: ficțiunile literare sunt printre cele mai frumoase produse ale minții umane; este datoria științelor umaniste să învețe limbajul neuroștiințelor, pentru a garanta, pentru generațiile viitoare, înțelegerea acestei frumuseți.

Sunt și alți entuziaști care au combinat studiile literare cu științele sociale darwiniene, toți punând în premisă principiul organizator al ”minții adaptate” ca fundament al culturii umane. Cum și literatura trece prin minte, nu doar prin inimă, cercetătorii cred că prin metodologiile gândirii adaptaționiste putem înțelege mai bine ce e literatura, care sunt funcțiile sale, ce reprezintă, ce face indivizii să o producă și să o consume și de ce ia formele pe care le ia. ”Ce este literatura?” este resorbită, pentru cognitiviști, în ”Cum gândim?”

Un răspuns la întrebarea ”Cum gândim?” este dat și în cartea *The Way We Think. Conceptual Blending and the Mind's Hidden Complexities*. Autorii – Gilles Fauconnier and Mark Turner – sunt prețuiți pentru inițiativele interdisciplinare. Fauconnier a devenit un nume important prin cartea *Espaces mentaux* (1984), tradusă în engleză în 1994. Mark Turner a colaborat cu George Lakoff la *More Than Cool Reason: A Field Guide to Poetic Metaphor*; a scris apoi, *Reading Minds: The Study of English in the Age of Cognitive Science* (1991), *Cognitive Dimensions of Social Science: The Way We Think About Politics, Economics, Law, and Society* (1997), *The Artful Mind: Cognitive Science and the Riddle of Human Creativity* (2006), devenind una dintre cele mai influente personalități ale canonului cognitivist.

Fauconnier și Turner se concentrează pe ceea ce ei numesc *blending conceptual* (a se scuza calcul), un proces mental cu un rol decisiv în modul în care trăim și gândim. Aproape invizibil pentru constiință, procesul de blending conceptual coregrafiază vaste rețele de sens, configurând lumile noastre. Cei doi teoreticieni subliniază că acest proces esențial pentru gândirea umană se desfășoară neobservat, "tăcut", invizibil, precum cei care trebăluiesc în culise unei piese de teatru pentru a asigura gloria unui spectacol de teatru[1]. Cei doi polemizează cu Noam Chomski (al cărui nume nu are nevoie de glose) sau cu Steve Mithen, cercetătorii care au propus un

[1] ”*It might seem strange that the systematicity and intricacy of some of our most basic and common mental abilities could go unrecognized for so long. Perhaps the forming of these important mechanisms early in life makes them invisible to consciousness. Even more interestingly, it may be apart of the evolutionary adaptiveness of these mechanisms that they should be invisible to consciousness, just as the backstage labor involved in putting on a play works best if it is unnoticed*. ”(Fauconnier, G., Turner, M., 2002, *The Way We Think. Conceptual Blending and the Mind's Hidden Complexities*. New York: Basic Books, p. 18)”.

BDD-A24365 © 2016 Ovidius University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:33 UTC)

Big Bang biologic sau neurologic pentru a explica nașterea limbii. Fauconnier și Turner (împreună cu Steven Pinker sau Paul Bloom) acreditează un alt punct de vedere: propun o poveste desfășurată pe mari spații temporale pentru a explica nașterea limbajului, iar apoi dezvoltarea de manifestări cognitive superioare, cum ar fi arta, religia, știința. Apariția și transformarea continuă a capacității de *blending conceptual* a jucat un rol-cheie în acest proces.

O mare diversitate de construcție semantice - cum ar fi categozările, analogiile, noțiunile științifice, construcțiile gramaticale - pare să constituie avatari ai blending-ului conceptual. Cazul particular cel mai interesant al acestei capacități uimitoare ar putea fi construirea de ireal. Logicienii și semioticienii (Hintikka, Pavel, Eco *et alii*) ne-au explicat modalitățile prin care figurăm lumile posibile: ne imaginăm obiecte, stări, spații sau persoane dotate cu atribute, convertim obiecte "reale" în imagini mentale și în semnificanți lingvistici. Noi contrafacem "realitatea" nu numai când scriem literatură, dar, de asemenea, atunci când mințim, mistificăm, imităm, considerăm alternative, simulăm, propunem ipoteze. Pentru un adult normal (la cap), capacitatea cognitivă de a opera cu irealul este la fel de naturală ca respirația. Lumile posibile - artistice sau nu - au o putere fără de margini de a crea și întreține iluzia. Un alt *distinguo* pare oportun : scenariile ipotetice (sau lumile posibile) nu sunt asamblări care preiau reprezentările mundane în integralitatea lor și operează niște schimbări. Literatura nu este viață - desfigurată sau contorsionată. O lume posibilă este rezultatul unui proces complex de comprimare și decomprimare succesivă a unui număr potențial infinit de spații mentale.

Într-o buclă teretică, trebuie precizat și că s*pațiu mental* este un concept seminal inventat de Fauconnier în 1984. Un spațiu mental este un mic pachet conceptual construit în timp ce gândim și vorbim, alcătuit din elemente și relații activate simultan ca o singură unitate integrată și structurat de matrici și modele cognitive. In memoria noastră de lucru, spațiile mentale sunt interconectate, pot fi modificate dinamic în timp ce gândirea și discursul se desfășoară. Ne putem imagina mintea noastră ca un blender care prelucrează permanent spații mentale. Când citim literatură, de exemplu, vom convoca și amesteca de două sau mai multe spații mentale sau, cu alte cuvinte, schemele cognitive care dau seamă despre reprezentările lumii noastre de referință, cea pe care o numim reală cu cea denotată de textul de ficțiune, comparăm versiunile, renegociem semnificații. În același sens, Steven Pinker analizează ambivalența perceptivă care marchează înțelegerile noastre ficționale: acceptăm că ar putea fi o persoană cu numele Leopold Bloom în Dublin, care să aibă atributele, familia și ocupațiile date de James Joyce: acceptăm premisa contrafactuală că un om se poate transforma într-o insectă etc., dar ne deranjează dacă în text se strecoară vreo eroare de ordin istoric sau științific.

Dar nu trebuie tragem concluzia pripită că amestecul conceptual este un proces rece, algoritmic, care implică numai rațiunea. Logica binară

BDD-A24365 © 2016 Ovidius University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:33 UTC)

- minte vs.corp, simț vs. sensibilitate, gândire vs. instinct - ar trebui să fie depășită și integrată într-o logică *tertium datur*. Mecanismele raționale nu sunt situate într-o parte autarhică și autocratică a minții noastre, separat ede emoții. Dacă ar fi așa, am avea sisteme neuronale distincte pentru gândirea rațională și emoții, ceea ce este un nonsens. Empiric, am știu dintotdeauna că emoția și sentimentele nu sunt exilate din viața noastră mentală. Dar Supraeul nostru cultural ne învață (greșit) că nu putem da credit emoțiilor noastre; suntem educați să creditäm rațiunea, nu instinctul. De aceea unii oameni sunt chiar îngroziți de explicația că un anumit sentiment depinde de activitatea unor sisteme neuronale specifice care interacționează cu un număr de organe. Paradoxal, ar trebui să fim încântați când înțelegem mecanismele extraordinar de complexe care fac emoțiile și sentimentele posibile. Dacă acceptäm că emoțiile sunt rațiune, sau, cu alte cuvinte, dacă am pleca de la premisa că emoțiile și sentimentele sunt ”la fel de cognitive” precum rațiunea, un nou orizont teoretic se deschide în fața noastră.

Noul mod de gândire convergent cu epistemologia evoluționistă dă o altă dimensiune și interpretărilor literare. Identificarea emoțională ar fi un imperativ cognitiv, dacă acceptäm că avem în comun nu numai modele de gândire, dar, de asemenea, modele înnăscute de reacții emoționale. Emoția ar media cunoștințe: ne supunem in mod natural explicațiile noastre din lume pentru teste emoționale, uneori corectäm sau ne modificäm credințelor în funcție de emoțiile noastre – mod pe care îl numim irațional. Ne-am putea întreba dacă acest mod de a pune problema nu ne aruncă înapoi într-un subiectivism - după secole de știință nedistorsionată de emoție sau patimi. Dar răspunsul este " nu" - cunoașterea umană nu este (doar) un proiect logic, ci cuprinde o gamă largă de stări, sentimente, acte, starea de spirit. Acest nou umanism poate reconecta abordările teoretice pentru viața umană - se poate vindeca ”ruptura” dintre minte și corp. Antonio Damasio (un alt cognitivist ce scrie cărți care pot fi citite precum romanele) explică cel mai bine că emoțiile sunt combinații de procese mentale evaluative, simple sau complexe, care atrag răspunsuri trăite atât în corp, cât mai ales în minte. Într-o carte întemeietoare, *The Feeling of What Happens: Body and Emotions in the Making of Consciousness*, Antonio Damasio distinge trei niveluri de reacții mentale și corporale. Primul nivel este cel al emoției, al doilea, cel al simțirii emoției, iar cel de-al treilea, al simțirii / înțelegerii că simți o emoție. Ultimul nivel, confundat adesea cu rațiunea, solicită mecanisme neurale complicate și este cheia unei bune relații cu sinele și (important pentru cercetarea de față) cu ficțiunea.

Vedem cum cognitiviștii își pun întrebări care au bântuit mintea umană, dar le dau expresii exotice, stranii pentru filologii clasici. Care sunt procesele cognitive active în lectura unui text? Putem atașa diferitelor tipuri de texte hărți conceptuale? Dacă da, cum? Cum cartografiem teritoriile ficțiunii? Le cartografiem diferit față de viață? Dacă da, de ce ? Cum figurăm personajele? Putem scana mințile personajelor, reprezentându-le diagramatic emoțiile și sentimentele? Care sunt factorii cognitivi care determină suspansul, curiozitatea sau efectele de surpriză? Care sunt

BDD-A24365 © 2016 Ovidius University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:33 UTC)

mecanismele cognitive prin care empatizăm cu personajele? Care sunt procesele mentale care ne motivează să citim? Care sunt mecanismele neurale care comandă plăcerea sau neplăcerea față de un text ficțional? Care sunt determinările culturale ale reprezentării emoțiilor noastre? Întrebările pot continua la nesfârșit și se pun la modul acut, astfel încât până și o știință atât de dogmatică și mecanicistă precum naratologia [2] își adecvează discursul.

Putem da din umeri în fața acestor întrebări sau le putem considera în mod serios, dacă presimțim / știm că aceasta este direcția teoretică în care ne îndreptăm. Cei cărora li se pare hilar să măsoare chimiile care participă la juisarea estetică sau să deseneze hărți ale lumilor ficționale (stratificate semantic, precum Google Maps) pot să fie liniștiți: fascinația artei și literaturii nu dispare, ci este intensificată. Această știință revoluționară nu face decât să aducă un omagiu, într-un limbaj pe care nu îl înțelegem întotdeauna, complexității minții umane.

Bibliografie selectivă

DAMASIO, A.R., 2009, *The Feeling of What Happens: Body and Emotions in the Making of Consciousness*, New York: Harcourt Brace & Co.

DAWKINS, R., 1989, *The Selfish Gene* (new edition), Oxford: Oxford University Press.

DENNETT, D.C., 1995, *Darwin's Dangerous Idea: Evolution and the Meanings of Life.* New York: Simon and Schuster.

FAUCONNIER, G., TURNER, M., 2002, *The Way We Think. Conceptual Blending and the Mind's Hidden Complexities*. New York: Basic Books.

HIRSCHFELD, L.A,. GELMAN, S.A (eds.), 2006, *Mapping the Mind: Domain Specificity in Cognition and Culture*, Cambridge: Cambridge University Press.

HOGAN, P.C., 2003, *The Mind and Its Stories: Narrative Universals and Human Emotion*, Cambridge: Cambridge University Press.

[2] Termenul "naratologie cognitivă" se găsește pe piața ideilor de mai bine de 10 ani, deci este sigur că nu e doar o efemeridă teoretică. Ce este interesant este că paradigma cognitivistă are o plasticitate extraordinară și primește în interiorul său metode și conținuturi care s-au născut pe alte teritorii științifice. Naratologia cognitivă, intrinsec transmedială, se exercită pe corposuri diverse, ficționale și nonficționale, de la narațiunile "clasice", de găsit în cărți la ficțiuni hipertextuale, narațiuni grafice, benzi desenate, bloguri, micronarațiunile de pe rețelele de socializare, "povestea vieții" spusă pe Facebook etc. În acest moment al cunoașterii teoretice, naratologia cognitivă se prezintă mai curând ca o sumă de întrebări, care vor primi răspunsuri prin cercetări ulterioare. Naratologia cognitivă este cea care a declarat între domeniile de activitate cartografierea cognitivă. Câteva explicații trebuie date despre cartografierea cognitivă. O hartă mentală (sau un model mental, schemă, script, cadru de referință, cum a mai fost numită) este un tip de reprezentare mentală care permite unui individ să ia în posesie, să codifice, să gestioneze, să actualizeze, să memorizeze informații despre variatele fenomene ale lumii. Hărțile cognitive organizează informația spațial, pentru a fi mai bine văzută de "ochiul minții". Domeniul de aplicație al cartografierii cognitive este extrem de vast, iar șantierele pot fi deschise atât în spațiul literaturii, cât și în cel al vieții.

BDD-A24365 © 2016 Ovidius University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:33 UTC)

MITHEN, S., 1996, *The Prehistory of the Mind: The Cognitive Origins of Art, Religion, and Science*, London: Thames and Hudson.
PALMER, A., 2004, *Fictional Minds*, Lincoln: University of Nebraska Press.

BDD-A24365 © 2016 Ovidius University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:33 UTC)